

Vjerski turizam na primjeru svetišta Majke Božje Bistričke

Barišić, Karla

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Economics and Business / Sveučilište u Zagrebu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:148:346917>

Rights / Prava: [Attribution-NonCommercial-ShareAlike 3.0 Unported/Imenovanje-Nekomercijalno-Dijeli pod istim uvjetima 3.0](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-02**

Repository / Repozitorij:

[REPEFZG - Digital Repository - Faculty of Economics & Business Zagreb](#)

Sveučilište u Zagrebu
Ekonomski fakultet
Preddiplomski stručni studij
Poslovna ekonomija – smjer Turističko poslovanje

**VJERSKI TURIZAM NA PRIMJERU SVETIŠTA MAJKE
BOŽJE BISTRICKE**

Završni rad

Karla Barišić

Zagreb, srpanj, 2023.

Sveučilište u Zagrebu

Ekonomski fakultet

Preddiplomski stručni studij

Poslovna ekonomija – smjer Turističko poslovanje

**VJERSKI TURIZAM NA PRIMJERU SVETIŠTA MAJKE
BOŽJE BISTRICKE**

**RELIGIOUS TOURISM ON THE EXAMPLE OF THE SHRINE
OF MOTHER OF GOD BISTRICKA**

Studentica: Karla Barišić

JMBAG: 0067612415

Mentor: prof. dr. sc. Josip Mikulić

Zagreb, srpanj, 2023.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je završni rad isključivo rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na objavljenu literaturu, a što pokazuju korištene bilješke i bibliografija.

Izjavljujem da nijedan dio rada / prijave teme nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz necitiranog izvora te da nijedan dio rada / prijave teme ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem, također, da nijedan dio rada / prijave teme nije iskorišten za bilo koji drugi rad u bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi.

(vlastoručni potpis studenta)

(mjesto i datum)

STATEMENT ON THE ACADEMIC INTEGRITY

I hereby declare and confirm by my signature that the final thesis is the sole result of my own work based on my research and relies on the published literature, as shown in the listed notes and bibliography.

I declare that no part of the thesis has been written in an unauthorized manner, i.e., it is not transcribed from the non-cited work, and that no part of the thesis infringes any of the copyrights.

I also declare that no part of the thesis has been used for any other work in any other higher education, scientific or educational institution.

(personal signature of the student)

(place and date)

Sažetak

Turizam je postao jedan od najznačajnijih sektora u svjetskom gospodarstvu, a raznolikost turističkih oblika i interesa omogućila je razvoj brojnih specijaliziranih oblika putovanja. Jedan od tih oblika je vjerski turizam koji se temelji na posjetama vjerskim mjestima koja imaju duhovni i religijski značaj. Vjerski turizam privlači vjernike, hodočasnike i znatiželjnice koji žele istražiti i doživjeti različite aspekte vjere, duhovnosti i kulturnog nasljeđa. Vjerska mjesta, kao što su crkve, katedrale, svetišta i hodočasnička odredišta, često su središta duhovnosti, pobožnosti i kulturnog nasljeđa. Jedno od takvih važnih vjerskih odredišta u Republici Hrvatskoj je Svetište Majke Božje Bistričke. Svetište Majke Božje Bistričke ima bogatu povijest i veliku duhovnu važnost te privlači brojne hodočasnike i posjetitelje tijekom cijele godine. Kroz stoljeća, vjernici su dolazili u ovo svetište kako bi se pomolili, izrazili svoju vjeru i tražili duhovno iskustvo. U sklopu završnog rada je definiran pojam vjerskog turizma, prikazane su najveće i najvažnije vjerske destinacije na svijetu i prikazan je vjerski turizam na primjeru Svetišta Majke Božje Bistričke.

Ključne riječi: kultura, Marija Bistrica, nasljeđe, povijest, turizam, vjerski turizam

Summary

Tourism has become one of the most important sectors in the world economy, and the diversity of tourist forms and interests has enabled the development of numerous specialized forms of travel. One of these forms is religious tourism, which is based on visits to religious places that have spiritual and religious significance. Religious tourism attracts believers, pilgrims and the curious who want to explore and experience different aspects of faith, spirituality and cultural heritage. Religious places, such as churches, cathedrals, shrines and pilgrimage destinations, are often centers of spirituality, piety and cultural heritage. One of such important religious destinations in the Republic of Croatia is the Shrine of Our Lady of Bistrica. The Shrine of Our Lady of Bistrica has a rich history and great spiritual importance and attracts numerous pilgrims and visitors throughout the year. Throughout the centuries, believers have come to this shrine to pray, express their faith and seek a spiritual experience. As part of the final paper, the concept of religious tourism is defined, the largest and most important religious destinations in the world are presented, and religious tourism is presented on the example of the Sanctuary of Our Lady of Bistrica.

Keywords: culture, Marija Bistrica, heritage, history, tourism, religious tourism

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. VJERSKI TURIZAM.....	3
2.1. POVIJEST VJERSKOG TURIZMA	4
2.2. VJERSKI TURIZAM KAO OBLIK KULTURNOG TURIZMA.....	5
2.3. MARKETINŠKI PRISTUP VJERSKOM TURIZMU	7
2.4. OBILJEŽJA TURISTIČKE PONUDE I POTRAŽNJE VJERSKOG TURIZMA	9
3. VJERSKI TURIZAM U SVIJETU.....	11
3.1. KULTURNA, VJERSKA I POVIJESNA VAŽNOST SVAKOG ODREDIŠTA	15
3.2. UTJECAJ VJERSKOG TURIZMA NA SVJETSKU EKONOMIJU	16
3.3. SWOT ANALIZA ZA VJERSKI TURIZAM U SVIJETU.....	17
4. VJERSKI TURIZAM U REPUBLICI HRVATSKOJ.....	19
4.1. VJERSKA SREDIŠTA REPUBLIKE HRVATSKE	20
4.2. SVETIŠTE MAJKE BOŽJE BISTRICHKE	24
5. ZAKLJUČAK.....	29
LITERATURA.....	32
POPIS TABLICA.....	34
POPIS SLIKA	35

1. UVOD

Vjerski turizam predstavlja jedan od najstarijih oblika turizma koji je vezan uz religijske i duhovne vrijednosti. Vjerski turizam obuhvaća putovanja i posjete svetištima, hodočašća, sudjelovanje u vjerskim obredima i praksama te upoznavanje s vjerskom baštinom i tradicijom određene regije ili zemlje. Vjerski turizam ima dugu povijest i globalni značaj, budući da su religija i duhovnost sastavni dio ljudskog iskustva i kulture.

U Republici Hrvatskoj, vjerski turizam ima posebno mjesto s obzirom na bogatu povijest i kulturnu baštinu koja je povezana s religijom. Hrvatska se ističe brojnim vjerskim objektima, svetištima i tradicijama koje privlače domaće i strane posjetitelje. Vjerski turizam u Republici Hrvatskoj većinom je usmjeren prema marijanskim svetištima koja imaju poseban značaj u katoličkom svijetu. Međutim, unatoč velikom potencijalu, vjerski turizam u Republici Hrvatskoj suočava se s nizom izazova i nedostataka. Nedostatak strategije razvoja vjerskog turizma, neadekvatni smještajni kapaciteti, loša turistička ponuda te problem sive ekonomije predstavljaju ključne probleme s kojima se treba suočiti kako bi se ostvario potencijal vjerskog turizma u zemlji.

Predmet istraživanja ovog završnog rada je vjerski turizam na primjeru svetišta Majke Božije Bistričke.

Svrha ovog završnog rada je je analizirati stanje vjerskog turizma u Republici Hrvatskoj, s fokusom na Mariju Bistricu, te istražiti kulturnu, povijesnu i duhovnu važnost.

Cilj ovog završnog rada je prikazati vjerskog turizma kao oblika kulturnog turizma te istaknuti važnost očuvanja i promocije vjerske baštine kao resursa za turizam.

U istraživanju o vjerskom turizmu koristile su se sljedeće znanstvene metode:

- Metoda sinteze - koristi se za izdvajanje ključnih saznanja, identifikaciju zajedničkih obrazaca, te izvlačenje glavnih zaključaka.
- Metode analize - koristi se za obradu, interpretaciju i razumijevanje prikupljenih podataka.
- Metoda deskripcije - koristi se za detaljno opisivanje specifičnih aspekata istraživanja.

- Induktivne metode - koriste se za izvođenje općih zaključaka ili teorija na temelju specifičnih primjera ili podataka.
- Metode komparacije – koristi se za usporedbu i analizu različitih elemenata, varijabli, skupina ili situacija kako bi se identificirale sličnosti, razlike ili uzročno-posljedični odnosi.
- Metoda kompilacije - koristi se za prikupljanje, organiziranje i integriranje podataka, informacija ili literature iz različitih izvora kako bi se stvorila cjelovita i pregledna analiza teme istraživanja.
- Metode dedukcije - koriste se za izvođenje zaključaka putem logičkog zaključivanja na temelju poznatih činjenica, pretpostavki ili principa.

Završni rad je strukturno podijeljen na pet međusobno povezanih poglavlja te započinje uvodom u kojem su definirani predmet istraživanja, svrha i cilj istraživanja te struktura rada. Nakon uvoda je obrađena tema vjerski turizam u sklopu koje je prikazana povijest vjerskog turizma, vjerski turizam kao oblik kulturnog turizma, marketinški pristup vjerskom turizmu i obilježja turističke ponude i potražnje vjerskog turizma. Kroz treće poglavlje je prikazan vjerski turizam u svijetu u sklopu čega je opisana kulturna, vjerska i povijesna važnost svakog odredišta, utjecaj vjerskog turizma na svjetsku ekonomiju i SWOT analiza za vjerski turizam u svijetu. U sklopu četvrtog poglavlja je prikazan vjerski turizam u Republici Hrvatskoj, vjerska središta Republike Hrvatske i svetište Majke Božje Bistričke. Završni rad završava zaključkom kao posljednjim poglavljem u radu.

2. VJERSKI TURIZAM

Vjerski turizam je oblik turizma koji je usmjeren prema posjetama religijskim mjestima, svetim mjestima ili događajima koji su važni za određenu vjeru ili religiju. Osobe koje sudjeluju u vjerskom turizmu obično putuju kako bi istražile svoju vjeru, izvršile religijske rituale ili posjetile mjesta koja su povezana s njihovom vjerom (Hitrec, 2006).

Vjerski turizam može imati značajan utjecaj na gospodarstvo i razvoj regija koje su poznate po svojim svetim mjestima, što može potaknuti turističku infrastrukturu, kao što su hoteli, restorani i prijevozne usluge, te stvoriti nova radna mjesta. Također može potaknuti očuvanje kulturne baštine i pomoći u očuvanju svetih mjesta (Hitrec, 2006).

Vjerski turizam ima međusobnu povezanost različitih stručnih komponenti. On potiče prihvaćanje sveobuhvatne vizije putovanja, koja uključuje crkvena kulturna dobra i različite gospodarske interese koji su povezani s crkvenim materijalnim i nematerijalnim resursima (Hitrec, 2006).

U tom kontekstu, strukturalna organizacija vjerskog turizma zahtijeva pomak u kvaliteti, usmjeren prema interpretativnom ključu i kreativnim kriterijima koji omogućuju organizacijsku operativnost. Naveden je bitno kako bi se zadovoljile raznolike potrebe suvremenog čovjeka u postmoderno doba, kao duhovno zahtjevnog putnika (Hitrec, 2006).

Vjerski turizam jedan je od najstarijih oblika turizma i predstavlja značajan, evoluirajući, rastući i sve raznolikiji sektor globalnog turističkog tržišta. Uobičajeni primjeri religijskog putovanja i turizma uključuju hodočašća, povlačenja, konferencije, seminare i festivale. Vjerski turizam uključuje 'niz duhovnih mjesta i povezanih usluga, koje se posjećuju i iz svjetovnih i iz vjerskih razloga'. Međutim, vjerski turizam nije samo poziv na duhovnost, već je i veliki ekonomski pokretač. Tako je turistička industrija identificirala novu nišu poznatu kao vjerski turizam (Iliev, 2020).

Vjerski turizam jedna je vrsta turizma posebnih interesa, koji obično uključuje sljedbenike određenih vjera koji posjećuju mjesta koja se smatraju svetim mjestima. Vjerske objekte ne posjećuju samo hodočasnici, već posjećuju i nereligiozni turisti jer imaju kulturno, povijesno i vjersko značenje (Destination World, 2010).

Većina niša u turističkoj industriji izravno je pogođena ekonomskom nestabilnošću, ali ovaj vjerski turizam je manje pogođen ovim ekonomskim problemima jer je razlog putovanja vrlo jak i igra vrlo važnu ulogu u njihovim životima tako da novac ne igra presudnu ulogu zaustaviti posjet odredištu (Destination World, 2010).

Vjerski turizam je oblik turizma koji privlači posjetitelje koji žele istražiti svoju vjeru, sudjelovati u religijskim obredima i posjetiti sveta mjesta povezana s njihovom vjerom. Ovaj oblik turizma ima značajan utjecaj na gospodarstvo regija s takvim svetim mjestima, potičući razvoj turističke infrastrukture i očuvanje kulturne baštine.

Organizacija vjerskog turizma zahtijeva kvalitetu, interpretativne ključeve i kreativne kriterije kako bi zadovoljila potrebe suvremenih putnika. Vjerski turizam je važan sektor globalnog turističkog tržišta s ekonomskim i duhovnim aspektima koji se međusobno nadopunjuju.

2.1. Povijest vjerskog turizma

Putovanje na odredišta kako bi se doživjelo druge kulture i posjetilo mjesta od povijesne i vjerske važnosti stoljećima je bio popularan razlog putovanja, a mnogi su hodočastili u Meku ili kako bi vidjeli Vatikan. Od osamnaestog stoljeća napredak u tehnologiji kao što je ekspanzija industrije željeznica i kruzera te konačno uvođenje komercijalnih zrakoplova, zajedno s postupnim 'otvaranjem' novih odredišta poput Kine i Japana, povećali su prilike za širu publiku od sve pozadine da sada posjetite ove stranice. Tijekom tog razdoblja ljudi su bili sve više u pokretu, posjećujući jednodnevne izlete, paket-aranžmane, izlete autobusom, željezničkim izletima, cestovnim izletima i putovanjima na kruzerima do nekih od najpoznatijih svjetskih povijesnih, kulturnih i vjerskih mjesta. Širok izbor brošura, korespondencije, putopisnih dnevnika, fotografija, filmova i razglednica sadržanih u slobodnom vremenu, putovanju i masovnoj kulturi: povijest turizma daje izniman uvid u vrste putovanja na koje su ljudi odlazili tijekom devetnaestog do dvadesetog stoljeća i znamenitosti posjećivali su. Zbirka pokriva široku lepezu zemljopisnih područja kao što su Ujedinjeno Kraljevstvo, Sjedinjene Američke Države, Bliski istok, Azija, Australazija, Kanada, Srednja i Južna Amerika i Karibi i može se jednostavno pregledavati putem interaktivne karte svijeta (Povijesni, kulturni i vjerski turizame, 2023).

Primjeri ranog vjerskog turizma mogu se naći u povijesti Grčke i Rima, gdje su ljudi putovali u hramove i svetišta kako bi se poklonili bogovima, sudjelovali u obredima i molitvama te zatražili blagoslov ili iscjeljenje. U srednjem vijeku, hodočašća su postala popularna među kršćanima, posebno putovanja u Svetu zemlju (Jeruzalem) ili druga važna kršćanska svetišta poput Rima, Santiago de Compostela ili Canterburyja (Ruhanen, McLennan, 2016).

Razvoj moderne vjerskog turizma obuhvaća i druge velike svjetske religije poput islama, hinduizma, budizma i judaizma. Vjernici tih religija putuju na hodočašća, posjećuju sveta mjesta i sudjeluju u obredima i ceremonijama kako bi produbili svoju vjeru i duhovnost (Ruhanen, McLennan, 2016).

Industrijska revolucija i razvoj transporta u 19. stoljeću olakšali su putovanja i otvorili nove mogućnosti za vjerski turizam. Organizirani turistički aranžmani i agencije su se počele baviti organiziranjem putovanja vjernika na sveta mjesta diljem svijeta (Iliev, 2020).

2.2. Vjerski turizam kao oblik kulturnog turizma

Vjerski turizam često se promatra kao oblik kulturnog turizma zbog njegove povezanosti s vjerskim mjestima koja često posjeduju i kulturno i povijesno značenje. Posjetitelji vjerskih odredišta često imaju priliku istražiti bogatu kulturnu baštinu, umjetnost, arhitekturu i tradicije povezane s određenom vjerom (Ruhanen, McLennan, 2016).

Čimbenici vjerskog turizma kao oblika kulturnog turizma su prikazani u Tablici 1.

Tablica 1. Čimbenici vjerskog turizma kao oblika kulturnog turizma

Obilježja	Opis
Sveta mjesta	Posjet crkvama, džamijama, hramovima i manastirima s kulturnim i povijesnim vrijednostima
Religijska umjetnost	Razgledavanje skulptura, slika, vitraja i drugih umjetničkih djela u vjerskim objektima

Arhitektura	Istraživanje arhitektonskih stilova i detalja vjerskih građevina
Tradicije i običaji	Sudjelovanje u religijskim obredima, festivalima i pučkim običajima
Kulturne manifestacije	Prisustvovanje vjerskim procesijama, ceremonijama i festivalima s kulturnim programima
Kulturna baština	Očuvanje povijesnih i kulturnih vrijednosti kroz posjet svetim mjestima
Edukacija i interpretacija	Učenje o povijesti, simbolici i vjerovanjima povezanim s vjerskim mjestima
Kulinarska iskustva	Kušanje lokalnih specijaliteta i gastronomije povezane s vjerskim tradicijama

Izvor: Izrada autora prema Ruhanen, McLennan, 2016.

Vjerska mjesta, kao što su crkve, džamije, hramovi ili manastiri, često su izgrađeni s umjetničkim detaljima, kao što su skulpture, slike, vitraji ili izrezbareni detalji, koji predstavljaju vrijednost kao kulturno naslijeđe. Posjetitelji mogu uživati u razgledavanju ovih umjetničkih djela, istraživati arhitekturu zgrada i saznati više o povijesti i simbolici koje se vežu uz njih (Ruhanen, McLennan, 2016).

Vjerski turizam također pruža priliku za sudjelovanje u kulturnim događanjima i manifestacijama koje su povezane s vjerskim obredima ili tradicijama. To može uključivati vjerske festivale, procesije, pučke običaje ili plesove koji predstavljaju važan dio lokalne kulture (Ruhanen, McLennan, 2016).

Posjetiteljima vjerskih odredišta pruža se mogućnost istraživanja bogate kulturne baštine, umjetnosti, arhitekture i tradicija povezanih s određenom vjerom.

Sveta mjesta, religijska umjetnost, arhitektura, tradicije i običaji te kulturne manifestacije pružaju posjetiteljima autentično kulturno iskustvo.

Vjerski turizam također pruža mogućnost edukacije i interpretacije o povijesti, simbolici i vjerovanjima vezanim uz vjerska mjesta, dok kulinarska iskustva omogućuju upoznavanje s lokalnom gastronomijom i specijalitetima povezanim s vjerskim tradicijama. Sve ove komponente čine vjerski turizam zanimljivim i obogaćujućim iskustvom za putnike koji su zainteresirani za spajanje duhovnosti, kulture i putovanja.

2.3. Marketinški pristup vjerskom turizmu

Religija je pretvorena u proizvod koji se može prodati na tržištu. Kao što je poznato, religije se temelje na vjeri, a različiti oblici vjere ne smiju se samo natjecati međusobno, već i s brojnim drugim zabavnim i slobodnim aktivnostima. U procesu promoviranja vjerskog turizma, vjera se mora koristiti kao robna marka kako bi se učinkovito natjecala na tržištu. Prepoznatljivi simboli i posrednici igraju ključnu ulogu u tome kako će vjerski potencijalni kupci uspostaviti neposrednu povezanost s tržištem (Einstein, 2008).

Čini se da su međusobne veze religije i marketinga vjerskih proizvoda neizbježne u našoj kulturi, s primjetnim sličnostima. Vjernici doživljavaju vjerske proizvode kao sredstvo za prenošenje svoje vjere, dok prodavači tih proizvoda vide priliku za širenje vjere. I religija i marketinške institucije ovise o prenošenju poruke i spremnosti ljudi da prihvate ono što je intelektualno izvanredno. Kroz rituale, prakse i mitove, religija stvara svoje značenje, dok marketing to čini putem oglašavanja i kupovine. Slično tome, religija predstavlja prihvaćanje sustava vjerovanja, dok marketing predstavlja prihvaćanje uvjerenja o proizvodu. Religije imaju vjerske zajednice, dok marketing ima zajednice brendova. Religija i marketing dijele simbiotski odnos, pri čemu se religija može smatrati proizvodom, a proizvodi mogu postati religioznima (Einstein, 2008).

Vjerski proizvodi i vjere predstavljaju bitne izvore za stvaranje identiteta. Kroz proces marketinga, vjerski brendovi se populariziraju kao duhovni proizvodi. Vjerski proizvodi mogu imati ulogu slogana, ali to nije nužno.

Primjeri vjerskih proizvoda mogu uključivati knjige, vjerske tečajeve, kao i glasnogovornike poput redovnika, svećenika ili duhovnu praksu. Posrednici, kao što su redovnici, svećenici, televizijske osobe ili druge javne ličnosti, igraju važnu ulogu u stvaranju identiteta brenda (Einstein, 2008). Čimbenici marketinškog pristupa vjerskom turizmu su prikazani u Tablici 2.

Tablica 2. Čimbenici marketinškog pristupa vjerskom turizmu

Čimbenici marketinškog pristupa	Opis
Istraživanje ciljne publike	Analiza demografskih, psihografskih i putničkih karakteristika ciljne publike vjerskog turizma
Ciljane marketinške kampanje	Razvoj marketinških kampanja usmjerenih na promociju vjerskih odredišta
Komunikacijski kanali	Korištenje različitih kanala komunikacije kao što su digitalne platforme, društveni mediji, web stranice, brošure, tiskani materijali, putničke agencije
Personalizacija i prilagođavanje	Prilagođavanje marketinških poruka, aktivnosti i ponuda prema individualnim potrebama ciljne publike
Unikatne prodajne točke	Isticanje jedinstvenih prodajnih točaka i vrijednosti vjerskih odredišta

Izvor: Izrada autora

Marketinški pristup vjerskom turizmu uključuje primjenu marketinških strategija i tehnika kako bi se privukla ciljana publika, promovirala vjerska odredišta i povećala svijest o vjerskom turizmu kao privlačnoj opciji putovanja (Ruhanen, McLennan, 2016).

Marketinški pristup vjerskom turizmu obuhvaća istraživanje ciljne publike, razvoj ciljanih marketinških kampanja, korištenje različitih kanala komunikacije, kao i pružanje relevantnih informacija i iskustava za potencijalne posjetitelje (Ruhanen, McLennan, 2016).

Marketinški pristup vjerskom turizmu temelji se na razumijevanju potreba, interesa i preferencija ciljne publike, što omogućuje prilagodbu marketinških poruka, aktivnosti i ponuda kako bi se privukla pažnja i zadržao interes posjetitelja. Marketinške kampanje često koriste različite medije kao što su digitalne platforme, društveni mediji, web stranice, brošure, tiskani materijali i putničke agencije kako bi se dosegla ciljna publika i prenijela poruka o vjerskim odredištima (Ruhanen, McLennan, 2016).

Personalizacija i prilagođavanje su također važni aspekti marketinškog pristupa vjerskom turizmu. Razumijevanje specifičnih potreba, preferencija i demografskih karakteristika ciljne publike omogućuje prilagodbu ponude, aktivnosti i iskustava kako bi se zadovoljile njihove individualne potrebe. Osim toga, ističu se jedinstvene prodajne točke vjerskih odredišta kako bi se privukla pažnja potencijalnih posjetitelja (Ruhanen, McLennan, 2016).

Religija je postala predmetom prodaje na tržištu, a marketinški pristup vjerskom turizmu postaje neizbježan dio naše kulture. Vjerski proizvodi su sredstvo kojim vjernici prenose svoju vjeru, dok prodavači tih proizvoda vide priliku za širenje vjere. Religija i marketing ovise o prenošenju poruke i prihvaćanju onoga što je intelektualno izvanredno.

2.4. Obilježja turističke ponude i potražnje vjerskog turizma

Vjerski turizam obuhvaća obilježja turističke ponude i potražnje koja su jedinstvena u odnosu na druge oblike turizma. Turistička ponuda vjerskog turizma obilježena je prisutnošću svetih mjesta i vjerskih odredišta koja imaju poseban duhovni i religijski značaj (Raj, Morpeth, 2007).

Ta mjesta često su obogaćena religijskom umjetnošću, arhitekturom i obredima koji privlače posjetitelje koji žele istražiti i doživjeti različite aspekte vjerske kulture. S druge strane, potražnja za vjerskim turizmom dolazi od vjernika i hodočasnika koji traže duhovno iskustvo, obnovu i povezanost sa svojom vjerom (Raj, Morpeth, 2007).

Također, kulturni turisti su zainteresirani za istraživanje kulturne baštine i tradicija vezanih uz vjerska mjesta, dok drugi putnici u potrazi za duhovnim iskustvima traže unutarnji mir i duhovni rast kroz posjet i sudjelovanje u vjerskim obredima (Raj, Morpeth, 2007).

Obilježja ponude i potražnje vjerskog turizma su prikazana u Tablici 3.

Tablica 3. Obilježja ponude i potražnje vjerskog turizma

Obilježja turističke ponude vjerskog turizma	Obilježja turističke potražnje vjerskog turizma
<ul style="list-style-type: none"> • Svetišta i vjerska odredišta • Religijska umjetnost i arhitektura • Religijski obredi i manifestacije • Edukacija i interpretacija • Duševna obnova i duhovni rast 	<ul style="list-style-type: none"> • Vjernici i hodočasnici • Putnici u potrazi za duhovnim iskustvima

Izvor: Izrada autora prema Raj, Morpeth, 2007.

Vjerski turizam nudi mogućnost posjeta svetim mjestima kao što su crkve, džamije, hramovi, sinagoge i manastiri.

Posjetitelji vjerskog turizma imaju priliku sudjelovati u religijskim obredima, manifestacijama i svečanostima.

Vjerski turizam omogućuje posjetiteljima učenje o povijesti, simbolici i vjerovanjima povezanim s vjerskim mjestima. Interpretativni centri, vodiči i obrazovni programi pružaju detaljnije informacije o duhovnom naslijeđu i značaju tih mjesta.

Vjernici često putuju kako bi ojačali svoju vjeru, izvršili vjerske rituale i posjetili sveta mjesta koja su važna za njihovu religiju. Hodočasnici se upućuju na duhovna putovanja kao izraz svoje vjerske predanosti.

Postoje posjetitelji koji su zainteresirani za istraživanje bogate kulturne baštine, umjetnosti i arhitekture vjerskih mjesta. Oni žele upoznati različite religijske tradicije i običaje kroz njihovu kulturnu dimenziju.

3. VJERSKI TURIZAM U SVIJETU

Vjerski turizam je globalni fenomen koji povezuje vjernike iz različitih kultura i kontinenata te pruža priliku za duhovnu obnovu, kulturno upoznavanje i osobno iskustvo vjere na svjetskoj razini. Vjerska putovanja omogućuju ljudima da istraže i otkriju bogatstvo religijskih tradicija, arhitekture, običaja i duhovne prakse različitih vjera diljem svijeta.

Najpoznatije destinacije vjerskog turizma na svijetu su prikazane u Tablici 4.

Tablica 4. Najpoznatije destinacije vjerskog turizma

Poznate destinacije	Opis	Slika
Fatima, Portugal	Kapela ukazanja utemeljena je na mjestu marijanskog ukazanja koje je 1917. godine ugledalo troje seljačke djece. Svake godine, od tada na obljetnice ukazanja, ulice Fatime pune su masa hodočasnika koji se probijaju do sveto mjesto. Fatima je dom mnogih dojmljivih crkava i spomenika. Postoje trgovine vjerskih suvenira, kao i hoteli.	
Lourdes, France	To je najveće hodočasničko mjesto u Francuskoj, koje godišnje obuhvati oko 5 milijuna hodočasnika. Značaj Lourdesa dolazi od ukazanja Gospe Lurdske gdje se događaju brojna zapanjujuća ozdravljenja. Turisti odsjedaju u jednom od 270 hotela u gradu, kako bi posjetili svetište Lurd.	

<p>Golden Temple, India</p>	<p>Zlatni hram mjesto je štovanja koje se nalazi u Amritsar u Indiji. To je tradicionalno vitalno vjersko mjesto za vjeru Sikha. Zlatni hram uključuje u prosjeku 50 tisuća posjetitelja, budući da predstavlja snažnu osnovu Sikha i zasebnu jedinstvenost i baštinu, što ga čini trećim najomiljenijim hodočasničkim mjestom.</p>	
<p>Einsiedeln, Switzerland</p>	<p>Einsiedeln je popularno odredište vjerskog turizma, zbog svoje benediktinske opatije, koja je jedno od najvažnijih hodočasničkih mjesta u Švicarskoj. Preko 100.000 vjerskih turista godišnje posjeti ovo mjesto kako bi vidjeli kip Crne Madone. Odlaze i do Panorame Kristovo raspeće, goleme zaobljene slike. Grad, s obzirom na 25 milja jugoistočno od Züricha, vrlo je blizu mnogih slikovitih pješačkih staza u švicarskim Alpama.</p>	
<p>Our Lady of Guadalupe, Mexico</p>	<p>Godišnje se oko 10 milijuna ljudi uputi u baziliku Naše Gospe od Guadalupe, to je dom najpopularnijeg marijanskog svetišta na svijetu i druga je najposjećenija katolička crkva u svijetu, nakon bazilike Svetog Petra.</p>	

<p>Czestochowa, Poland</p>	<p>Kršćanska povijest Poljske stara je 1000 godina, a tijekom tog vremena grad Czestochowa doživio je razdoblja neprijateljskih invazija. Svetište Crne Madone u samostanu Jasna Gora simbolizira odlučnost Poljaka da zaštite svoju baštinu, privlačeći pozornost više od 4 milijuna posjetitelja godišnje. Slika Crne Madone bila je tema čuda, kao što je krvarenje nakon udara mačem tijekom husitskog napada 1430.</p>	
<p>Vaishno Devi Temple, Jammu and Kashmir</p>	<p>Hram Mata Vaishno Devi nalazi se u Jammuu i Kashmiru u blizini Katre, utemeljen na nadmorskoj visini od 5200 stopa. Više od 8 milijuna turista posjeti hram svake godine, što je drugo najmodernije vjersko mjesto u zemlji. To je jedno od najcjenjenijih mjesta za hinduse.</p>	
<p>Jerusalem, Palestine</p>	<p>Godišnje, oko 2 milijuna posjetitelja ode u inozemstvo u Jeruzalem, kao sveto mjesto za tri svete religije; Islam, kršćanstvo i judaizam. Za kršćane je to mjesto Posljednje večere, raspeća i Isusova ponovnog rođenja. Što se tiče muslimana, to je treće najcjenjenije mjesto u islamu jer je to mjesto gdje je prorok Muhamed uzašao na nebo.</p>	

Vatican, Italy	Posjeti ga oko 4,2 milijuna ljudi, svake godine. Katolici ga smatraju svetim mjestom, uključujući spomenike nizu svetaca i papinskih moćnika koji su okruženi okolo. Priča se da je tu, usred cirkusa, umro sveti Petar. Od 1929. godine Vatikan je samoupravni grad-država.	
Mecca	Godišnje oko 13 milijuna muslimana posjeti Meku u Saudijskoj Arabiji, to je najveće hodočasničko mjesto. Tijekom posljednjeg mjeseca islamskog kalendara otprilike dva milijuna muslimana odlazi u Meku na hadž. Islamsko hodočašće uključuje provođenje niza rituala, kao što je samostalno obilaženje Kaabe, molitva i lutanje između Safe i Marwaha, dva brda kojima se Hagar penje između njih tražeći vodu za svog sina Ishmaela.	

Izvor: Izrada autora prema <https://www.topteny.com/top-10-most-popular-religious-destinations-in-the-world/>, 23.5.2023.

Vjerski turizam je globalni fenomen koji privlači milijune hodočasnika i vjernika diljem svijeta. Destinacije poput Fatime, Lourdesa, Zlatnog hrama, Einsiedelna, Guadalupskog svetišta, Czestochowe, Hrama Vaishno Devi, Jeruzalema, Vatikana i Meke imaju značajnu važnost za vjernike različitih religija. Ova sveta mjesta nude priliku za duhovnu obnovu, kulturno upoznavanje i osobno iskustvo vjere. Hodočasnici posjećuju ove destinacije kako bi se povezali s duhovnim aspektom svoje vjere, svjedočeći čudesima, sudjelujući u obredima i istražujući povijesnu i kulturnu baštinu.

Ovi hodočasnički centri često nude razne usluge, poput hotela, suvenirnica i turističkih vodiča, kako bi zadovoljili potrebe posjetitelja. Vjerski turizam ima snažan utjecaj na lokalne ekonomije, stvarajući radna mjesta, potičući razvoj infrastrukture i promičući kulturnu razmjenu.

3.1. Kulturna, vjerska i povijesna važnost svakog odredišta

Kulturna, vjerska i povijesna važnost svakog odredišta se vidi u različitim karakteristikama (Najpopularnije vjerske destinacije na svijetu, 2023):

- Fatima, Portugal: Fatima je važno marijansko svetište koje se temelji na ukazanjima koja su se dogodila 1917. godine, te ima duboko vjersko značenje za katolike diljem svijeta. Također je važno kulturno odredište s brojnim crkvama, spomenicima i trgovinama vjerskih suvenira.
- Lourdes, Francuska: Lourdes je poznato hodočasničko mjesto koje je povezano s ukazanjima Gospe Lurdske te je posebno važna za katolike i privlači milijune hodočasnika svake godine. Lourdes je također bogato kulturno odredište s velikim brojem crkava, bazilika i hotela.
- Zlatni hram, Indija: Zlatni hram, poznat kao Harmandir Sahib, nalazi se u Amritsaru i najsvetije je mjesto za sikhe. Zlatni hram ima veliku vjersku i kulturnu važnost za vjersku zajednicu. Hram je poznat po svojoj spektakularnoj arhitekturi i simbolizira duhovne vrijednosti sikha.
- Einsiedeln, Švicarska: Einsiedeln je važno benediktinsko hodočasničko mjesto u Švicarskoj. Središnja atrakcija je opatija Einsiedeln i kip Crne Madone. Einsiedeln ima povijesni i vjerski značaj te privlači veliki broj posjetitelja svake godine.
- Naša Gospa od Guadalupe, Meksiko: Bazilika Naše Gospe od Guadalupe smatra se najvažnijim marijanskim svetištem u Meksiku i jednim od najposjećenijih na svijetu. Ima veliko vjersko značenje za katolike i povezano je s ukazanjem Gospe u 16. stoljeću. Naša Gospa od Guadalupe ima i izuzetnu kulturnu važnost za meksički narod.
- Częstochowa, Poljska: Częstochowa je dom Svetišta Crne Madone u samostanu Jasna Góra.

Crna Madona Częstochowska ima veliku religijsku važnost za katolike u Poljskoj i širom svijeta. Ovo svetište privlači veliki broj vjernika i posjetitelja koji dolaze vidjeti ovaj sveti simbol.

- Hram Mata Vaishno Devi, Jammu i Kašmir: Hram Mata Vaishno Devi smatra se jednim od najsvetijih mjesta u hinduizmu. Nalazi se u planinskom području Jammua i Kašmira. Hodočasnici se penju na brdo kako bi posjetili sveti hram.

3.2. Utjecaj vjerskog turizma na svjetsku ekonomiju

Utjecaj vjerskog turizma na svjetsku ekonomiju je značajan, a najvažniji su sljedeći čimbenici (UNCTAD, 2019):

- gospodarski rast,
- infrastrukturni razvoj,
- diversifikacija gospodarstva,
- kulturno očuvanje,
- međunarodna razmjena i dijalog.

Vjerski turizam pridonosi gospodarskom rastu i razvoju turističkih destinacija diljem svijeta. Posjeti vjerskim mjestima generiraju prihode od turističkih usluga, uključujući smještaj, prehranu, prijevoz i razne druge usluge (UNCTAD, 2019).

S obzirom na veliku potražnju vjernika za posjetom svetim mjestima, destinacije se obično moraju prilagoditi kako bi zadovoljile potrebe posjetitelja (UNCTAD, 2019).

Vjerski turizam često predstavlja važan izvor prihoda za zemlje koje imaju bogatu religijsku baštinu. Ovisnost o jednoj industriji može biti rizična za gospodarstvo, stoga razvoj vjerskog turizma pruža mogućnost diversifikacije gospodarskih aktivnosti i smanjenja ekonomskih rizika (UNCTAD, 2019).

Vjerska mjesta često su povezana s bogatom kulturnom baštinom i poviješću. Kroz vjerski turizam, ova mjesta se održavaju, obnavljaju i štite (UNCTAD, 2019).

Vjerski turizam promovira međunarodnu razmjenu i dijalog među ljudima različitih vjerskih uvjerenja i kultura.

Posjetitelji imaju priliku susresti se s drugim vjerskim zajednicama, razumjeti njihove običaje i vjerovanja te promicati toleranciju i razumijevanje među različitim religijama (UNCTAD, 2019).

3.3. SWOT analiza za vjerski turizam u svijetu

SWOT analiza za vjerski turizam u svijetu je prikazana u Tablici 5.

Tablica 5. SWOT analiza za vjerski turizam u svijetu

Snage	Slabosti
<ul style="list-style-type: none"> • Duhovno iskustvo • Kulturno nasljeđe • Povezanost s lokalnom kulturom i tradicijom • Doprinos lokalnom razvoju 	<ul style="list-style-type: none"> • Uzak fokus na određenu vjeru/religiju • Ovisnost o sezonalnosti i specifičnim datumima događanja • Potencijalni konflikti između vjerskih grupa • Nedostatak promocije i marketinških strategija
Prilike	Prijetnje
<ul style="list-style-type: none"> • Rast interesa za duhovna putovanja • Razvoj infrastrukture specifične za vjerske putnike • Diversifikacija vjerskih turističkih proizvoda • Povećanje svijesti o kulturnoj i duhovnoj raznolikosti 	<ul style="list-style-type: none"> • Politički sukobi na područjima vjerskih odredišta • Sigurnosni rizici i nestabilnost na odredištima • Konkurencija drugih turističkih destinacija • Utjecaj pandemija na putovanja • Ratovi

Izvor: Izrada autorice

Vjerski turizam ima niz snaga koje ga čine privlačnim za putnike diljem svijeta. Duhovno iskustvo koje nudi, kulturno nasljeđe koje se može istražiti i povezanost s lokalnom kulturom i tradicijom stvaraju jedinstveno iskustvo za posjetitelje. Također, vjerski turizam može doprinijeti lokalnom razvoju, podržavajući lokalne zajednice i gospodarstva.

Unatoč tim snagama, vjerski turizam suočava se i s nekim slabostima. Uzak fokus na određenu vjeru ili religiju može ograničiti ciljnu publiku, dok ovisnost o sezonalnosti i specifičnim datumima događanja može utjecati na kontinuitet turističke aktivnosti. Potencijalni konflikti između vjerskih grupa i nedostatak promocije i marketinških strategija također predstavljaju izazove za vjerski turizam.

Postoje i brojne prilike koje se mogu iskoristiti. Rast interesa za duhovna putovanja otvara nove tržišne segmente, dok razvoj infrastrukture specifične za vjerske putnike pruža bolje uvjete za njihov boravak. Diversifikacija vjerskih turističkih proizvoda može privući različite profilne putnike, dok povećanje svijesti o kulturnoj i duhovnoj raznolikosti podržava toleranciju i razumijevanje među ljudima.

Također, utjecaj pandemija i ratovi mogu značajno ograničiti putovanja i otežati turističku aktivnost u ovom sektoru.

4. VJERSKI TURIZAM U REPUBLICI HRVATSKOJ

Vjerski turizam u Republici Hrvatskoj ima dugu i bogatu povijest te se razvijao većinom oko marijanskih svetišta. Ta vrsta turizma susreće se s nizom problema. Naime, Ministarstvo turizma i Hrvatska turistička zajednica nisu uspjeli izgraditi strategiju razvoja vjerskog turizma. Podaci o zaradi i broju posjetitelja nisu nigdje evidentirani. Kao ključne probleme razvoja vjerskog turizma treba istaknuti neadekvatne smještajne kapacitete, lošu turističku ponudu te problem sive ekonomije. Također, vjerski turizam je još uvijek u velikoj mjeri okrenut domaćim gostima (Pirjavec, Kesar, 2002).

Usprkos prethodno navedenim problemima postoje brojne mogućnosti za poboljšanja. Potrebno je poboljšati postojeću i izgraditi novu infrastrukturu, izgraditi strategiju razvoja vjerskog turizma, unaprijediti vanjski izgled destinacije, ugraditi ponudu vjerskih sadržaja u hrvatski turistički proizvod i druge mjere za poticanje vjerskog turizma (Pirjavec, Kesar, 2002).

Hrvatska ima dugu povijesno-kulturnu tradiciju sakralne baštine, a neke od najpoznatijih vjerskih građevina, ostataka, predmeta i lokacija koje turisti posjećuju su (Vjerski turizam u RH, 2023):

- Katedrala Uznesenja Blažene Djevice Marije i svetih Stjepana i Ladislava odnosno, Zagrebačka katedrala, najveća je sakralna građevina u Hrvatskoj te je najrječitije arhitektonsko ostvarenje neogotičkog stila južnije od Alpa.
- Jedno od najznačajnijih sakralnih ostvarenja je katedrala sv. Jakova u Šibeniku što potvrđuje i činjenica da je 2000. godine katedrala uvrštena na UNESCO-ov popis svjetske kulturne baštine. Građevina je jedinstvena jer je od temelja izgrađena od kamena bez vezivnog materijala.
- Katedrala sv. Dujma u Splitu posjetiteljima osim duhovnosti nudi i očaravajući pogled na čitav grad i otoke sa zvonika.
- Kulturno dobro grada Poreča je Eufrazijeva bazilika koja je 1997. godine uvrštena na UNESCO-ov popis svjetske baštine.
- Katedralu sv. Petra u Đakovu krasi jedinstvene freske te orgulje na pjevačkom koru s velikom rozetom u pozadini.
- Nezaobilazna lokacija u Zagrebu je Majka Božja od Kamenitih vrata.
- Škrinja sv. Šimuna nalazi se na glavnom oltaru u crkvi u Zadru.

- Relikvijar Krvi Krstove u Ludbregu.

U nastavku su prikazana vjerska središta u Republici Hrvatskoj.

4.1. Vjerska središta Republike Hrvatske

Najveća vjerska središta u Republici Hrvatskoj su prikazana u Tablici 6.

Tablica 6. Najveća vjerska središta u Republici Hrvatskoj

Svetište	Slika
Svetište Majke Božje Trsatske	
Svetište Majke Božje Trsatske	

Svetište Gospe od Utočišta - Aljmaš

Svetište Gospe Sinjske

Svetište Majke Božje od Krasna

Svetište Predragocjene Krvi Isusove u Ludbregu

Izvor: Izrada autorice

Trsat je značajno povijesno, kulturno, vjersko i graditeljsko odredište koje obuhvaća franjevački samostan i svetište Gospe Trsatske. Smješteno u blizini Rijeke, Trsat je najpoznatije svetište i duhovno središte Kvarnerskog zaljeva. Ono se često naziva "Hrvatski Nazaret" zbog svoje obiteljske povezanosti i važnosti (Bradanić, Hoško, 2002., 9). Svake godine oko 300.000 posjetitelja posjeti Trsatsko svetište. Iako ugostiteljska i smještajna ponuda unutar samog svetišta može biti nedovoljno razvijena, važno je napomenuti da mnogi turisti mogu pronaći smještaj u gradu Rijeci i obližnjim obalnim područjima. Ta područja su dobro povezana prometno i udaljena su samo kratkom vožnjom od samog svetišta. Pored samog svetišta, posjetitelji mogu istražiti atraktivnosti poput Franjevačkog samostana, središta Trsata, Trsatske gradine i stube Petra Kružića koje dodatno obogaćuju iskustvo posjeta Trsatu (Svetište Majke Božje Trsatske, 2023).

Aljmaško svetište, koje je nastalo 20. studenog 1704. godine kada su isusovci prenijeli Gospin kip u baranjsko selo Lug, ima posebno mjesto u srcima mještana. Oni su s oduševljenjem dočekali dolazak Gospe i nazvali je Gospom od Utočišta (Košić, 2007., 11). Tijekom Domovinskog rata, Aljmaško svetište pretrpjelo je značajne štete. Međutim, nekolicina vjernika uspjela je sačuvati Gospin kip tako što su ga prenijeli u Osijek i dalje ga nosili po župama koje nisu bile okupirane, zbog čega je dobio naziv Gospa Prognanica. Danas se Aljmaško svetište smatra jednim od najvažnijih hrvatskih svetišta, koje svake godine posjeti oko 150.000 hodočasnika iz Slavonije i drugih dijelova Hrvatske (Turistička zajednica općine Erdut, 2023).

Općina Erdut također raspolaže s turistički atraktivnim resursima. Među njima se ističu Erdutski vinogradi, Patrijaršijski dvor u Dalju, rodna kuća Milutina Milankovića i dvorac Adamović - Cseh. Ovi resursi pružaju posjetiteljima priliku da istraže bogatu kulturnu i povijesnu baštinu ovog područja te da uživaju u prekrasnom krajoliku i vinogradima koje Erdut nudi (Turistička zajednica općine Erdut, 2023).

U 16. stoljeću, nepoznati mletački slikar je svoj slikarski talent iskoristio kako bi odao počast Majci Božjoj stvarajući sliku koja prikazuje Mariju u najljepšem izdanju (Turizam - Grad Sinj, 2023).

Slikar je fokusirao svoju pažnju na glavu i poprsje Marije, rezultirajući slikom koja je poznata kao Djevica Marija od Milosti ili jednostavno Gospe Sinjske. Ova slika se smatra najljepšim ukrasom grada Sinja i cijele Cetinske krajine (Turizam - Grad Sinj, 2023).

Svetište Gospe Sinjske, u kojem se nalazi ova slika, je najveće svetište Dalmacije i privlači hodočasnike iz svih dijelova Hrvatske, Bosne i Hercegovine te ostalih dijelova Europe. Procjenjuje se da Sinjsko svetište godišnje posjeti oko 150.000 posjetitelja (Turizam - Grad Sinj, 2023).

Nakon sudjelovanja u pobožnosti u svetištu, posjetitelji mogu uživati u raznovrsnoj ponudi grada Sinja. Posebno je vrijedno istaknuti jedinstvene primjere kulturno-povijesne baštine kao što su alkarski dvori, Kamičak te spomenik alkaru. Također, prirodne ljepote poput rijeke Cetine, Kosinca, te značajnih krajobrazu Rumin i Sutina čine Sinj još atraktivnijim. Sinj pruža i brojne mogućnosti za aktivan odmor, uključujući planinarenje i kanu safari na Cetini, što posjetiteljima omogućava da u potpunosti uživaju u ovom području (Turizam - Grad Sinj, 2023).

U istoimenom mjestu nalazi se Svetište Majke Božje od Krasna, koje je u prošlosti bilo jedno od najposjećenijih svetišta u Hrvatskoj. Posjetiteljima se preporučuje da posjete siranu "Runolist", poznatu po proizvodnji ukusnog "Krasnarskog sira". Krasno je također idealno za razvoj planinarskog turizma te se sve više razvija i turno skijanje. Ljeti, turisti koji vole aktivan odmor mogu uživati u planinarenju, šetnjama i vožnji biciklom, dok zimi mogu uživati u skijanju i sanjkanju. Krasno nudi raznolike mogućnosti za turiste koji žele istražiti prirodne ljepote i uživati u aktivnostima tijekom cijele godine (Krasno - Turistička zajednica Ličko-senjske županije, 2023).

U Hrvatskoj i svijetu postoji jedinstveno euharistijsko svetište, Svetište Predragocjene Krvi Isusove. Ovo svetište je izgrađeno u razdoblju od 1993. do 1996. godine na temelju pisane odluke Svetog Oca, uz inicijativu Hrvatskog sabora. Svečana proslava Svete Nedjelje i Krvi Kristove održana je 1. rujna 1996. godine, a od tada se svake godine prvog vikenda u rujnu slavi svetkovina Krvi Kristove koja privlači i do 100.000 posjetitelja. U sklopu ove svetkovine održava se i manifestacija "Deset dana Svete Nedjelje" (Turistička zajednica grada Ludbrega, 2023).

Posjetitelji svetišta imaju priliku uživati u raznolikoj ponudi. Osim posjeta samom svetištu koje uključuje uređene postaje Križnog puta, mogu posjetiti i župnu crkvu sv. Trojstva. Također, turistička ponuda obuhvaća i dvorac Batthyany, gdje se nalazi međunarodna restauratorska radionica poznata kao Restauratorski centar Ludbreg. Ludbreg, prema lokalnom uvjerenju, smatra se središtem svijeta. Ovaj grad će očarati svakog gosta svojim gostoprimstvom i humorom lokalnog stanovništva (Turistička zajednica grada Ludbrega, 2023).

4.2. Svetište Majke Božje Bistričke

Svetište Majke Božje Bistričke je najveće hrvatsko svetište smješteno u Krapinsko-zagorskoj županiji. Svetište je ostvarilo značajan napredak u razvoju vjerskog turizma zahvaljujući promicanju tradicionalnih zanata, očuvanju kulturne baštine, suradnji s kolegama iz Slovenije te korištenju financijskih sredstava iz europskih fondova. Među turistički atraktivnim resursima koje nudi Marija Bistrica ističu se: Bazilika Majke Božje Bistričke, bistička Kalvarija, dvorac Hellenbach, galerija "Hudek", park skulptura, vinarija "Micak", lovački dom "Grohot", biciklističke rute, hodočasničke staze te etno zbirka licitarskog obrta (Turistička zajednica općine Marija Bistrica, 2023).

U Hrvatskom Zagorju, nedaleko od Zagreba, smjestila se idilična destinacija Marija Bistrica. Ova mjestašce ima bogatu povijest koja seže u početak 13. stoljeća, povezanu s potokom Bistricom. Vjernički život u ovom području organizirao se oko crkve svetog Petra i Pavla u prvoj polovici 14. stoljeća. Danas, općina Marija Bistrica obuhvaća deset naselja s ukupno 6000 stanovnika. Ovo područje izuzetno je privlačno za posjetitelje zbog svoje kulturne i duhovne baštine te prekrasne prirode koja okružuje ovo područje Zagorja (Turistička zajednica općine Marija Bistrica, 2023).

Povijest samog svetišta započinje u 15. stoljeću kada je nepoznati majstor izradio drveni kip Majke Božje koji je bio postavljen u kapeli na Vinskom Vrh u nedaleko Marije Bistrice. Vjernici su ga častili, ali s dolaskom Osmanlija u 16. stoljeću prijetila je opasnost od uništenja kipa. Nakon što su Osmanlije zaposjele Konjščinu 1545. godine i prijetile svetištu, vjerni puk je prenio kip Majke Božje u Mariju Bisticu. Tadašnji župnik Pavao se potrudio oko skrivanja kipa i uspio ga je sakriti od Osmanlija i ostalih vjernika sve do 1588. godine. Međutim, tadašnji župnik Luka svjedoči čudesnoj svjetlosti u podnožju kora, što je rezultiralo pronalaskom skrivenog kipa. Kip je postavljen na oltar, ali mir u tom kraju nije dugo trajao jer su Osmanlije ponovno zaprijetile 1650. godine. Tadašnji župnik Juraj je ponovno skrio kip, zazidavši ga u prozor iza glavnog oltara. Povijest se ponovila, a s smrću župnika izgubio se trag čudotvornom kipu. Tridesetak godina kasnije, župnik Petar doživljava dva čudesna događaja koji su prethodili otkrivenju mjesta na kojem se nalazi čudotvorni kip. Potraga kanonika Matije Stoklasa i župnika Ivana Molitorisa imala je pozitivan ishod kada su 16. srpnja 1684. godine pronašli izgubljeni kip, zazidan iza oltara. Kip je premješten na glavni oltar, obnavljajući čudesnu pobožnost prema Majci Božjoj (Turistička zajednica općine Marija Bistrica, 2023).

Nakon ponovnog pronalaska čudotvornog kipa, počela su se događati mnoga čuda i uslišanja molitvi. Jedno od tih čuda dogodilo se kada je paralizirana djevojka Katarina Paulec prohodala na dan pronalaska kipa, što je izazvalo novi val štovanja Majke Božje Bistričke. Još jedan nevjerojatan događaj uslijedio je 1880. godine kada je izbio požar u Mariji Bistrici, u kojem je crkva izgorjela, ali glavni oltar i čudotvorni kip Majke Božje Bistričke su ostali potpuno očuvani. Ovi događaji dodatno su pojačali vjerovanje u čudotvornu snagu kipa i produbili pobožnost prema Majci Božjoj Bistričkoj (Peričić, 2001).

Današnji kompleks svetišta uključuje kapelu svetog Petra i crkvu na otvorenom blaženog Alojzija Stepinca koja se nalazi sa stražnje strane svetišta.

Kapela svetog Petra je prikazana na Slici 1.

Slika 1. Kapela svetog Petra

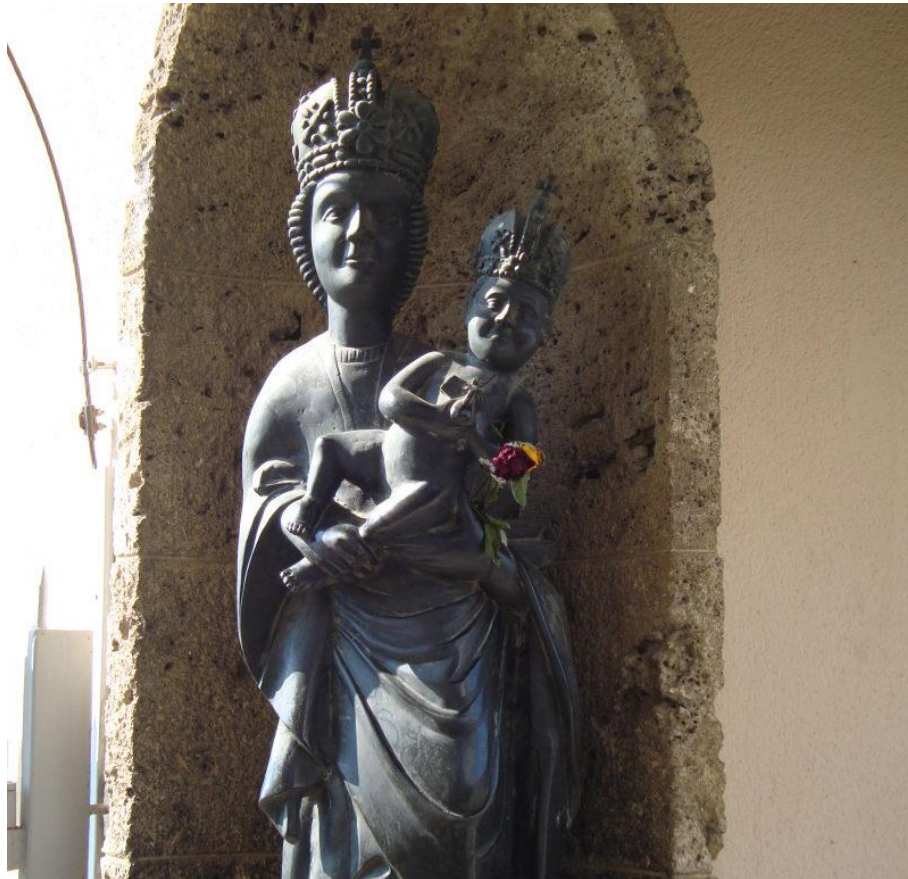
Izvor: <https://archive.org/details/kapelaSv.petraZavjetniDaroviMarijaBistrica16.7.2017>, 3.6.2023.

Na brežuljku pored crkve izgrađen je križni put, čiju su izgradnju potaknuli tadašnji nadbiskup Antun Bauer i njegov nasljednik Alojzije Stepinac. Njih dvojica su 1935. godine hodočastili u poljsko svetište Czestochowa, gdje su sudjelovali u križnom putu koji ih je duboko impresionirao. Nakon tog iskustva, podržali su izgradnju križnog puta u Mariji Bistrici, koja je trajala sve do 1990. godine.

Izvorni čudotvorni kip Majke Božje nalazio se u kapeli na Vinskom Vrh, a danas na tom putu nalazi se park s više od 100 skulptura koje prikazuju različite događaje iz Biblije (Turistička zajednica općine Marija Bistrica, 2023).

Izvorni čudotvorni kip Majke Božje Bistričke je prikazan na Slici 2.

Slika 2. Izvorni čudotvorni kip Majke Božje Bistričke

Izvor: <https://narod.hr/kultura/majka-bozja-bistricka-kraljica-hrvata>, 3.6.2023.

Svake godine, svetište posjeti između pola milijuna i milijun hodočasnika, pri čemu najveći broj dolazi na blagdan Majke Božje Bistričke (13. srpnja), ali također veliki broj hodočasnika dolazi i na blagdane svete Margarete (14. srpnja), svete Ane (27. srpnja), Preobraženja Gospodinova (6. kolovoza), Velike Gospe (15. kolovoza), svetog Bartola (25. kolovoza), Male Gospe (8. rujna) te mnoge druge blagdane i nedjelje. Među brojnim hodočasnici valja spomenuti neke značajne ličnosti poput oca Ante Gabrića, svete Majke Tereze i Josepha Ratzingera, budućeg pape Benedikta XVI (Turistička zajednica općine Marija Bistrica, 2023).

SWOT analiza vjerskog turizma u Mariji Bistrici je prikazana u Tablici 7.

Tablica 7. SWOT analiza vjerskog turizma u Mariji Bistrici

Snage	Slabosti
<ul style="list-style-type: none">• Povijesno i duhovno značenje• Čudotvorni kip• Blizina Zagreba• Kulturna baština	<ul style="list-style-type: none">• Nedostatak smještajnih kapaciteta• Nedostatak raznovrsnih turističkih sadržaja• Sezonalnost
Prilike	Prijetnje
<ul style="list-style-type: none">• Rast vjerskog turizma• Diversifikacija ponude• Suradnja s drugim turističkim destinacijama	<ul style="list-style-type: none">• Konkurencija drugih vjerskih destinacija• Sigurnosni rizici i nestabilnost

Izvor: Izrada autora

Marija Bistrica ima bogatu povijest i veliki duhovni značaj kao jedno od najpoznatijih svetišta u Hrvatskoj.

Postojanje čudotvornog kipa Majke Božje Bistričke privlači mnoge hodočasnike i vjernike koji traže duhovno iskustvo i čuda.

Lokacija Marije Bistrice nedaleko od Zagreba čini je lako dostupnom destinacijom za posjetitelje iz unutarnjeg dijela Hrvatske i stranih turista koji posjećuju glavni grad.

Svetište uključuje značajne sakralne objekte kao što su kapela sv. Petra, crkva blaženog Alojzija Stepinca te križni put, koji pružaju kulturnu vrijednost i povijesni interes.

Nedovoljan broj hotela ili drugih smještajnih objekata u samom mjestu može predstavljati izazov za turiste koji žele duže boraviti u Mariji Bistrici.

Osim svetišta, turistima može nedostajati raznolikost drugih atrakcija, restorana, trgovina suvenirima i zabavnih aktivnosti koje bi upotpunile njihovo iskustvo posjete.

Veliki broj hodočasnika dolazi na blagdane i posebne događaje, što može rezultirati sezonalnom prirodom turizma u Mariji Bistrici.

Interes za duhovnim putovanjima i hodočašćima raste diljem svijeta, što može rezultirati većim brojem posjetitelja u Mariji Bistrici.

Razvoj raznovrsnih turističkih sadržaja, kao što su muzeji, restorani i suvenirnice, može privući širi spektar posjetitelja i produljiti njihov boravak u mjestu.

Povezivanje s drugim turističkim destinacijama u Hrvatskom Zagorju ili šire može stvoriti sinergije i privući veći broj turista koji će istražiti regiju.

5. ZAKLJUČAK

Vjerski turizam predstavlja značajan segment turističke industrije s velikim potencijalom za gospodarski razvoj i očuvanje kulturne baštine. Kroz posjete svetim mjestima, sudjelovanje u religijskim obredima i istraživanje kulturnih i duhovnih aspekata vjere, posjetitelji vjerskog turizma imaju priliku produbiti svoju vjeru, doživjeti duhovni rast i istražiti bogatu kulturnu baštinu.

Vjerski turizam ima međusobnu povezanost s različitim stručnim komponentama, uključujući crkvena kulturna dobra, gospodarske interese i marketinške strategije. Kvalitetna organizacija vjerskog turizma, usmjerena na potrebe suvremenih putnika, ključna je za stvaranje bogatog i obogaćujućeg iskustva.

Povijest vjerskog turizma seže unatrag stoljećima, a moderni razvoj transporta i tehnologije omogućio je širenje vjerskog turizma na globalnoj razini. Vjerska putovanja imaju široku lepezu oblika, uključujući hodočašća, konferencije, seminare i festivale, te su popularna među vjernicima različitih religija.

Marketinški pristup vjerskom turizmu ima važnu ulogu u privlačenju ciljne publike, promociji vjerskih odredišta i stvaranju svijesti o vjerskom turizmu kao atraktivnoj opciji putovanja. Kroz istraživanje ciljne publike, ciljane marketinške kampanje i personalizaciju poruka, vjerski turizam može privući pažnju i zadovoljiti potrebe potencijalnih posjetitelja.

Vjerski turizam obuhvaća obilježja turističke ponude kao što su sveta mjesta, religijska umjetnost, arhitektura, obredi, edukacija i duševna obnova. Turistička potražnja za vjerskim turizmom dolazi od vjernika, hodočasnika i putnika u potrazi za duhovnim iskustvima. Posjetitelji vjerskog turizma imaju priliku istražiti kulturnu baštinu, sudjelovati u obredima i manifestacijama te doživjeti duhovni rast.

Vjerski turizam je važan globalni fenomen koji spaja vjernike iz različitih dijelova svijeta i pruža im priliku za duhovnu obnovu, kulturno upoznavanje i osobno iskustvo vjere. Destinacije vjerskog turizma, poput Fatime, Lourdesa, Zlatnog hrama, Einsiedelna, Guadalupskog svetišta, Czestochowe, Hrama Vaishno Devi, Jeruzalema, Vatikana i Meke, imaju veliku kulturnu, vjersku i povijesnu važnost.

Vjerski turizam ima značajan utjecaj na svjetsku ekonomiju, pridonoseći gospodarskom rastu, infrastrukturnom razvoju, diversifikaciji gospodarstva, kulturnom očuvanju te međunarodnoj razmjeni i dijalogu. Posjeti vjerskim mjestima generiraju prihode od turističkih usluga i potiču lokalni razvoj.

SWOT analiza vjerskog turizma identificira snage poput duhovnog iskustva, kulturnog nasljeđa i doprinosa lokalnom razvoju. Međutim, postoje i slabosti kao što su uski fokus na određenu vjeru, sezonalnost i potencijalni konflikti između vjerskih grupa. Prilike za vjerski turizam uključuju rast interesa za duhovna putovanja, razvoj infrastrukture, diversifikaciju proizvoda i povećanje svijesti o kulturnoj raznolikosti. Ipak, postoje i prijetnje poput političkih sukoba, sigurnosnih rizika, konkurencije drugih turističkih destinacija i utjecaja pandemija.

Kako bi se iskoristile prilike i prevladale prijetnje, važno je razvijati promociju i marketinške strategije za vjerski turizam te kontinuirano ulagati u infrastrukturu i održavanje vjerskih odredišta. Također je bitno promicati toleranciju, razumijevanje i dijalog među različitim vjerskim zajednicama i kulturama.

Vjerski turizam ima potencijal za daljnji rast i razvoj te može pridonijeti povezivanju ljudi širom svijeta kroz zajedničku duhovnu i kulturnu baštinu.

Vjerski turizam u Republici Hrvatskoj, posebno oko marijanskih svetišta, ima dugu povijest i veliki potencijal, ali se suočava s nizom izazova. Nedostatak strategije razvoja vjerskog turizma, neadekvatni smještajni kapaciteti, loša turistička ponuda i problem sive ekonomije predstavljaju ključne probleme u razvoju ove vrste turizma. Također, većina posjetitelja vjerskih destinacija još su domaći posjetitelji. Unatoč tim izazovima, postoji mnogo mogućnosti za poboljšanje vjerskog turizma. Potrebno je ulagati u poboljšanje infrastrukture, izgraditi strategiju razvoja vjerskog turizma, unaprijediti turističku ponudu i integrirati vjerske sadržaje u cjelokupnu turističku ponudu Hrvatske. Također, važno je povećati promociju i vidljivost vjerskih destinacija, te surađivati s drugim turističkim destinacijama radi stvaranja sinergija.

Republika Hrvatska ima bogatu povijesno-kulturnu tradiciju sakralne baštine, a neka od najpoznatijih vjerskih središta koja privlače posjetitelje su: Zagrebačka katedrala, Katedrala sv. Jakova u Šibeniku, Katedrala sv. Dujma u Splitu, Eufrazijeva bazilika u Poreču, Katedrala sv. Petra u Đakovu, Majka Božja od Kamenitih vrata u Zagrebu, Škrinja sv. Šimuna u Zadru i Relikvijar Krvi Krstove u Ludbregu.

Jedno od najvažnijih vjerskih središta u Republici Hrvatskoj je Svetište Majke Božje Bistričke u Mariji Bistrici. Ovo svetište ima veliki duhovni značaj i povijesnu vrijednost. Čudotvorni kip Majke Božje Bistričke privlači mnoge hodočasnike i vjernike, a svake godine svetište posjeti između pola milijuna i milijun hodočasnika. Lokacija Marije Bistrice nedaleko od Zagreba olakšava pristup svetištu.

Svetište Majke Božje Bistričke ima brojne snage kao što su povijesno i duhovno značenje, čudotvorni kip, blizina Zagreba i bogata kulturna baština. Međutim, nedostatak smještajnih kapaciteta, nedovoljna raznolikost turističke ponude

LITERATURA

1. Destination World 2010. Vjerski i hodočasnički turizam. U: E-Bilten za profesionalce u turističkoj destinaciji. Izdanje 33. (2023., 23. svibanj), preuzeto s <http://www.destinationworld.info/newsletter/feature65.html>
2. Einstein, M. (2008). Brands of Faith: Marketing religion in a Commercial Age. New York: Routledge. State Tourism Board 2015. Accommodation a vital component in tourism industry.
3. Hitrec, T. (2006). "Vjerski turizam". U: Hrvatski turizam: plavo, bijelo, zeleno (ur. Sandra Čorak, Vesna Mikačić). Zagreb, Institut za turizam.
4. Iliev, D. (2020). The evolution of religious tourism: Concept, segmentation and development of new identities. Journal of Hospitality and Tourism Management, Volume 45. Pages 131-140.
5. Izvorni čudotvorni kip Majke Božje Bistričke, (2023., 3. lipanj), preuzeto s <https://narod.hr/kultura/majka-bozja-bistricka-kraljica-hrvata>
6. Kapela svetog Petra, (2023., 3. lipanj), preuzeto s <https://archive.org/details/kapelaSv.petraZavjetniDaroviMarijaBistricka16.7.2017>
7. Krasno - Turistička zajednica Ličko-senjske županije, (2023., 3. lipanj), preuzeto s <http://www.lickosenjska.com/index.php/destinacije2/86-krasno>
8. Najpopularnije vjerske destinacije na svijetu, (2023., 23. svibanj), preuzeto s <https://www.topteny.com/top-10-most-popular-religious-destinations-in-the-world/>
9. Peričić – Bernardin Škunca, E., Čudesnost Marijanskih hodočašća, Hrvatski institut za liturgijski pastoral, Zadar, 2001.
10. Povijesni, kulturni i vjerski turizame, (2023., 23. svibanj), preuzeto s <https://www.masstourism.amdigital.co.uk/Introduction/HistoricalCulturalReligious>
11. Raj, R. Morpeth, N., D. (2007). Religious Tourism and Pilgrimage Festivals Management: An International Perspective. CABI: UK.
12. Ruhanen, L., McLennan, C. L. (2016). Religious tourism and pilgrimage festivals: A multidisciplinary approach. Channel View Publications.
13. Svetište Gospe od Utočišta - Aljmaš, (2023., 3. lipanj), preuzeto s <https://www.kjg.sk/hr/preporuke/53/crkva-svete-gospe-od-utocista-u-aljmasu>

14. Svetište Gospe Sinjske, (2023., 3. lipanj), preuzeto s <https://www.visitsinj.hr/hr/sto-vidjeti/znamenitosti/crkva-cudotvorne-gospe-sinjske>
15. Svetište Majke Božje Bistričke, (2023., 3. lipanj), preuzeto s <https://www.zg-nadbiskupija.hr/svetista-i-prostenista/nacionalno-svetiste-majke-bozje-bisricke>
16. Svetište Majke Božje od Krasna, (2023., 3. lipanj), preuzeto s <https://www.youtube.com/watch?v=z821tSMEUhs>
17. Svetište Majke Božje Trsatske, (2023., 3. lipanj), preuzeto s <https://www.trsat-svetiste.com.hr/2016/11/>
18. Svetište Majke Božje Trsatske, (2023., 3. lipanj), preuzeto s <http://www.trsat-svetiste.com.hr/>
19. Svetište Predragocjene Krvi Isusove u Ludbregu, (2023., 3. lipanj), preuzeto s <https://www.putovnica.net/plus/hrvatska-bastina/svetiste-predragocjene-krvi-kristove-u-ludbregu>
20. Turistička zajednica grada Ludbrega, (2023., 3. lipanj), preuzeto s <http://www.tz-ludbreg.hr/obavezno.asp>
21. Turistička zajednica općine Erdut, (2023., 3. lipanj), preuzeto s <http://tz.opcina-erdut.hr/o-turizmu/>
22. Turistička zajednica općine Marija Bistrica, (2023., 3. lipanj), preuzeto s www.tz-marija-bistrica.hr
23. Turizam - Grad Sinj, (2023., 3. lipanj), preuzeto s <https://www.sinj.hr/turizam/>
24. UNCTAD (2019). "Religious Tourism: Economic Impact and Global Competitiveness."

POPIS TABLICA

Tablica 1. Čimbenici vjerskog turizma kao oblika kulturnog turizma	5
Tablica 2. Čimbenici marketinškog pristupa vjerskom turizmu	8
Tablica 3. Obilježja ponude i potražnje vjerskog turizma	10
Tablica 4. Najpoznatije destinacije vjerskog turizma	11
Tablica 5. SWOT analiza za vjerski turizam u svijetu.....	17
Tablica 6. Najveća vjerska središta u Republici Hrvatskoj	20
Tablica 7. SWOT analiza vjerskog turizma u Mariji Bistrici	27

POPIS SLIKA

Slika 1. Kapela svetog Petra	25
Slika 2. Izvorni čudotvorni kip Majke Božje Bistričke	26